

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én
egy, illetőleg másfél iven.

Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja:
100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő. Fűvészkert utca 1080.

Bibliai történetek tanítása népiskoláinkban.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerületben egy egyház-
megye, a folyó évi tavaszi közgyűlés elé többek között
következő indítvánnyal járult: „Az ószövetségi bibliai,
vagyis zsidótörténet előadásának megszorításával és lehető
mellőzésével, a vallástanításnál leendő használatra új
vezér- és kézikönyv készítésére tétessék intézkedés.” A
nevezett egyházkerület ezen indítványt mint illetékes tes-
tülethez, az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság-
hoz tette át véleményezés végett; a bizottság e kérdésben
következő véleményét terjesztette elő: Az indítványnak
új vezér- és kézikönyvek készítésére vonatkozó része ma
már ezen tiszántuli egyházkerületben túl van haladva.

Mint a többi népiskolai tantárgy, úgy a vallástan
kézi- és vezérkönyvére pályázat hirdettetett még az
1882-dik évben, a pályamunkák beadattak s megbiráltat-
tak. E pályázat épen a vallástanításra nézve oly sikeres
volt, hogy ma már az egyháztörténelmen kívül a vallástan
mindenik ágára van elfogadott kézi- és vezérkönyv. E
könyvek kinyomatását és közhasználatra bocsátását az
egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság mielőbb esz-
közölni fogja.

Mig e szerint az illető egyházmegye indítványának
az új vallástani kézi- és vezérkönyvek előállítására vonat-
kozó részét már előzőleg osztottuk és megvalósítani igye-
keztünk, addig másrésről az ószövetségi bibliai, vagy a
mint a többször említett indítvány nevezi, zsidó történet
mellőzését és megszorítását, a mint a vezér- és kéziköny-
vek előállítására hirdetett pályázat alkalmával nem követ-
tük, elfogadásra most sem ajánlhatjuk. — Okaink a
következők:

Paedagogiai elvek szerint rendezett vallásoktatásnál
a történeteknek meg kell előzni a tanokat, nem csak
azért, mert a vallás lényegesen történet is, hanem mivel a
gyermeki felfogásnak a történeti tanalak inkább megfelel.
Történetek mezében kell tehát először adni a hit- és
erkölcstani igazságokat, aztán kifejteni e külsőségekből s
rendszerbe foglalni. A történetek tehát nem annyira ma-

gukért taníttatnak, mint eszközül szolgálnak egy magasabb
célra. Hogy már e történeteket magunk csináljuk-e, vagy
a bibliából vegyük, könnyű eldönteni, különösen ha tekin-
tetbe vesszük, hogy a vallásnak magának is története van.
A fejlődés eme menetén, mely a bibliai történetekben van
lefejtve, nem csak az emberi nemzet haladt át, hanem
nagyjából áthalad minden ember. Így tehát a bibliai tör-
ténét tanítás ellen, ha nem tekintjük is, hogy p. o. azok
ismerete nélkül a közönséges isteni tiszteleteinken tar-
tatni szokott egyházi beszédek is bajos volna megér-
teni; tisztán a nevelés alaki céljából sem emelhetünk
kifogást. Innen van, hogy Németország felekezeti nélküli
iskoláiban bibliai történetek taníttatnak, egyedül a gyer-
mekek szellemi fejlesztése céljából, mert e tekintetben az
ugynevezett erkölcsi elbeszélések, illetőleg mondva csinált
mesék távolról sem hasonlíthatók össze, a biblia egyszerű
történeteivel, melyekről oly nagy kritikusok, mint Lessing
és Goethe elragadtatással beszélnek.

De az illető egyházmegyének nem az egész bibliai
történettanítás, hanem annak csak egy része, nevezetesen
az ószövetségi, vagy a mint nevezi, a zsidó történet ellen
van kifogása. Először is megjegyezzük, hogy népiskolai
tantervünk zsidó történetet nem taníttat, az ószövetség-
ből kiválogatja a legszebb történeteket, de a két alsó osz-
tályban még csak azok összefüggésére sincs tekintettel, a
harmadikban ad ugyan rövid áttekintést, de azt zsidó tör-
ténetnek nevezni nem lehet. Ha már a bibliai történetta-
nításról fentebb röviden érintett elvek általánosságban
helyesek, különösen állanak azok az ószövetség történe-
teire, mert a mint egyik szaktekintély megjegyzi: „az
ószövetségi nép a vallásnak klasszikus népe.” A görögök
kiművelték a művészetet, a rómaiak a jogot, Isten fogalma
kifejtésének érdeme a zsidókat illeti. Semmi sem vezethet
be oly mélyen és sikeresen valamely tudomány vagy mű-
vészet lényegébe, mint ha azt a kezdő pontok és a fejlő-
dési fokozatok szerint vizsgáljuk. Ezért képezik a művé-
szek széptani érzékeket a görög műremekeken, ezért
veszik a jogászok tanulmányuk kiinduló pontjává a római
jogot, s ezért vezetjük be a gyermekeket Izrael népe tör-

ténetébe, mert ott a vallás konkrét alakban, élő példában áll előttünk. Ehez járul, hogy az ó-szövetség történetei a kegyesség áldását, az istentelenség büntetését oly hatályosan festik, a vallásos igazság, a gyermeki egyszerűség és hűség bélyegét oly féreismerhetetlenül magokon hordozzák, hogy ezeknél fogva legalkalmasabb szemléltető alakok a vallástanítás számára. Történet, tan, élet, vallás és erkölcs oly benső szoros viszonyban állanak egymással bennök, mint sehol másutt, — Istenre minden oly világosan vonatkozik, a mellett mindenkire nézve oly egyszerűen emberileg, találóan van festve, hogy mind a jó, mind a rossz ember saját szellemi arczképét találja lerajzolva. De nem csak erkölcsi tanulságos tartalmánál fogva, hanem életeleven alakjáért is a legalkalmasabb vallástananyag a kezdő fok. Mindent oly egyszerűen, mesterkélttség nélkül s szemléltetőleg beszél el, hogy az ember azt a dolgot, mi ősidők előtt történt, szinte maga előtt látja, mint új történetet. Innen van, hogy egy másik szaktekintély azt mondja s épen az ó-szövetségi történetekről: „miért hagynók felhasználatlanul ez elbeszéléseket, melyek helyett — ha nem volnának — magunknak kellene ujakat készíteni s kérdés, hogy a mi erkölcsi elbeszéléseink, melyeken az eröltetés kisebb-nagyobb mértékben, de mindig megérik, pótolhatnák-e az emberiség gyermekkorában irt, minden eröltetés nélkül, gyermekies, pátriarchális viszonyokat érintő egyszerű történeteit.“

Mindent egybevetve tehát bizottságunk az indítványnak azt a részét, mely az ó-szövetségi bibliai történetek mellőzését, vagy lehető megszorítását hozza javaslatba, elfogadásra nem ajánlja, hanem továbbra is nem zsidó történetet ugyan, de ó-szövetségi bibliai történeteket óhajt taníttatni, kiválogatva, mint egyházkerületi tantervünk teszi s belőlök hit és erkölcsi igazságokat kifejtve, mire nézve nem csak az említett tanterv fog utasítást adni ezután, hanem az általunk elfogadott vallástanítási vezérkönyv a legegyszerűbb kezdő tanítót is megtanítja.

Kovács Lajos,
a bizottság jegyzője.

Kiss Áron,
a népiskolai tanügyi bizottság elnöke.

A kijelentés módszere.

(Folytatás.)

A nyugtalan és skeptizáló lélek azonban még tovább mehet és hangsúlyozhatja p. o. a különbségtetés szükségét a történelem rendes folyása és az Isten természetfeletti működése között. A világ erkölcsi rendjének ugyanis — hangzik az okoskodás — megvannak a maga különös jellemvonásai és a mi feladatunk nem az, hogy kritizáljuk, hanem az, hogy fogadjuk el azokat, mint szigorú tényeket és alkalmazzuk magunkat hozzájuk. Midőn azonban Isten természetfelettileg működik, akkor neki már azért is, mert minden működési módszer rendelkezésére áll, ugy kell cselekednie, hogy teljességgel ne essék kifogás alá erkölcsi

tekintetben. — Így a fenforgó esetben, hol az izraeliták kanaánföldi letelepítését tarthatta szem előtt inkább, mintsem egy irtó háboru felidézését, mi a kiválasztott nép embertelenségére és az emberiség megbotránkozására üssön ki, inkább egy ösztönt kellett volna Istennek a kanaániták lelkében keltenie, hogy vándoroljanak ki tömegestől a világ valamely lakatlan részébe. Azaz mintha Istennek itt azt kellett volna tennie, hogy jelentse ki a kanaánitáknak p. o. Amerika létezését és sugálja szívökbe, hogy vitorlázzanak el annak partjaira. E gondolatterv már valóban emberi jelleggel bírna és lehet, hogy megvalósítás esetében még az újvilág sorsára is fontos befolyással lett volna; azonban két súlyos ellenvetés áll annak útjában. Először az isteni működésmód ez esetben egészen erőszakos és magikus csuda lett volna, tehát ép oly természetellenes, mint természetfeletti. Azután az kielégítette volna ugyan az emberi érzést, de teljes figyelmen kívül hagyta volna a szentség érdekeit, holott épen ezek tették, még a világ végső boldogságát tekintve is, a legfőbb érdekeket a fenforgó esetben. — Mert hát mi képesíthette Izraelt jobban arra, hogy erkölcsi áldás közegévé legyen a világra nézve, mint épen történelmi kiindulópontján valami rettentő bizonyosságtevés a felől, hogy Isten utálja az emberi bünt föltétlenül? És itt merül fel már egy más figyelemre méltó tény is, mi nem kevésbé fontos vonatkozással bír a kézalatti tárgyra. A biblia előterjesztése szerint ugyanis Izrael népe, a törvény fegyelme alatt állott, midőn az ígért földet birtokába vette. E tény már nagy és ugyszólván ellenőrző befolyással volt a birtokbavevés módjára; azt kívánván ettől, hogy olyan legyen, a mi előbbvigye a törvényadás célját, a bűnértet kifejlését és kiváltképen a kanaániták két fő bűne, u. m. a bálványimádás és érzéki bujaság mély megutálását. Ugyanazon tény magával hozta azt is, hogy az Isten kijelentett jelleme bizonyos elhomályosodást kapjon, arra kénytelenítvén őt, hogy szálljon alá mintegy a kegyelmes jóság magaslatáról az erkölcsi kormányzás alsóbb színvonalára és bánjon ugy Izraellel és a körüleső népekkel, mint a világ erkölcsi rendjében nyilvánuló igazság szigorú elvei kívánták, melyek igazságosak ugyan tendenciában és nagy általánosságban; de látszólag igazságtalanok apró részletességben és sok egyes esetekben.

Ugy látszik tehát, hogy a törvény még erkölcsi magvában, a dekalogban is magával hozta Istenre, az Izrael királyára nézve azt, hogy az ő kegyelmes jelleme bizonyos mértékben elhomályosíttassék. — Azonban még ugyabban állott a dolog a mózesi törvény azon részeivel, melyek már magokban is durvák és fogyatkozásosak voltak, mint p. o. a házasságra, elválásra, visszafüzetésre (retaliatio) stb. vonatkozó törvények; valamint azok is, melyek a vallásos szertartásokat szabályozták. Fentebb jeleztünk volt már bizonyos gondolatvonalakat, melyek alkalmasok kimutatni, hogy a törvény fázisának belépte a kijelentés processusába szükséges volt és hogy ezen fázis megjelenése korántsem semmisíti meg a kijelentés kegyelmi jellegét egészben véve. A mit már most akarunk kimutatni, az, hogy az elemi törvényadás, mely az erkölcsi nehézségek harmadik forrását teszi, míg egyfelől csakugyan elrejtette, addig másfelől bizonyos tekintetben ki is jelentette az isteni kegyelmet. Ilyen törvényeket adván, Isten csak kegyelmesen alkalmazkodott azon nép képességeihez, melynek erkölcsi nevelését

kezébe vette. Maga a törvényadás durvasága egyenesen az isteni aláereszkedés bizonyosága. E fontos igazság nem fejezhető ki jobban, mint a Szentírásban van kifejezve különösen Hóseás próféta, Pál apostol és Krisztus urunk által. A próféta ugyanis (Hós. XI. 1, 3.) így szól az Isten nevében: „mikor még gyermek vala az Izrael, kedvelém őt: és Egyiptomból hívám ki az én fiamat... Én igazgattam az Efraim lábainak járását; ölemben hordoztam Efraimot.” Ez oly nyilatkozat, mely valóban méltó az isteni szeretet prófétájához és mely Isten bánásmódját Izrael irányában, ennek történelme korai szakában, a lehető legkegyelmesebb világításba állítja. Azon eseményekben ugyanis, melyek az exodussal függnek össze, magához fogadott Isten kegyelmesen egy rabszolgává tett népet, mint saját fiát. Ezen fiúnak ugy kellett neveltetnie, hogy méltó legyen Atyjához; de mint-hogy a gyermek nagyon durva állapotban találtatott, a nevelés sem lehetett más, mint nagyon elemi. Istennek ugy kellett Izraelt tanítnia, az igazság utában járni, mint a dajkának, ki karjain fogja a gyermeket és neki valóban a dajkáéhoz hasonló leereszkedést és türelmet kellett használnia azon önként felvállalt feladat megoldásában, hogy felnevelje Izraelt erkölcsileg; neki olyannak kellett lennie magának is, mint a gyermeknek; töredezett nyelven beszélnie; és nagyon elemi törvényeket adnia, olyakat, mik illők és alkalmasok voltak a gyermek állapotához. Pál apostol nagyon a prófétáéhoz hasonló eszmét fejez ki, midőn így írja le a törvény szabályait, különös vonatkozással a levitikus szertartásra, mint „erőtelen és gyenge betűket“ (Gal. IV. 9.) A στοιχειά szó jelenti betűszerint az ábécze betűit sorba állítva; és az eszme, mely általa sugallatik, nem más, mint az, hogy a zsidó vallás csak az emberiség gyermekkorához volt illő és alkalmas; azon korhoz, midőn az emberek ugyszólván betűket tanulták. A kép szerencsésen fejezi ki azon igazságot, hogy az ószövetség elemi törvényadása és szertartása mind szükségesek és hasznosak voltak ugyan a magok idejében és helyén; de arra voltak rendeltetve mégis, hogy idővel jobbak által növeessenek túl és mulassanak felül. Ha — mint némelyek gondolják — átvihető a kép a pogányok vallásaira, akkor az egy hasonló igazságot fejez ki azokra nézve is. A szavak mindenesetre egy lángelmű gondolatot fejeznek ki Isten, mint az emberiség erkölcsi és vallásos nevelője felől. Isten leereszkedve jelenik meg, hogy kezdje a dolgot magával a kezdettel és kegyelmesen alázza meg magát még arra is, hogy a vallás és erkölcs egyszerű ábéczejét tanítsa, azon reményben, hogy tanítványait fokoztint magasabb dolgokra fogja elvezetni.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

A tiszántuli ev. reform. egyházkerület augusztus 18—23. napjain tartott közgyűlésének közérdekű tárgyai.

(Folytatás.)

A máramaros-szigeti főgymnasium államsegélyezésének kérdése erős vitára szolgáltatott alkalmat. Az egyházkerület, tavaszi közgyűléséből egy 2 tagu bizottságot nevezett ki, mely az ottani helyzeti körülményekkel megismerkedve, az államkormány szintén e tárgyban kinevezett

megbízottjával értekezésbe bocsátkozzék. Kulin Imre egyházmegyei gondnok és Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző teljesítették e megbízatást s ők a szigeti lyceum vagyoni állásáról, az illető kormányzó tanács által eléjük terjesztett adatok alapján biztos kimutatást beterjesztvén, egyszersmind a szerződési tervezetet is elkészítvén: eljárásukról a jelentést beadták. Az egyházkerület a szerződési tervezetet egyetlen pont kivételével elfogadta, mely is arra vonatkozik, hogy az államkormány által kinevezendő 4 tanár fegyelmi ügyeiben hozandó egyházhatósági ítéletek vagy határozatoknak, felebezésileg fölterjesztése ne kívántassék a minisztertől, miután ezen eljárás az egyház autonomikus jogaiba ütközik és az országos törvény sem követeli azt.

Különben a szigeti 8 osztályu gymnasium évi szükséglete 25,157 frtot tevén és ebből a gymnasiumi alapok 14,811 frtot fedezvén, a még hiányzó 10,000 frt fedezésével fog az államkormány járulni. Az évi szükséglet pontjai: a tanárok fizetése (1100 frt és 200 frt lakbér fejenként) 10 tanár után 13000 frt, igazgatótanár pótléka 200 frt, rajztanár 200 frt, énektanár 150 frt, vallástanár 600 frt, tornatanítás 300 frt, iskolaszolga 240 frt, tüzfára 380 frt, tápintézetre 2000 frt, ösztöndíjakra 200 frt, muzeum gyarapítására 250 frt, épület és tantermek fentartására 1200 frt, tanári nyugdíjalapra 120 frt, jegyző, pénztárnok, ügyvéd tiszteletdíjára 720 frt, adóba 260 frt, illetékegyenértékre 232 frt, tűzbiztosításra 55 frt, vegyesekre 500 frt és a tantermek bérére 4550 frt van fölvéve. Vagyoni állapota jelenleg e gymnasiumnak így van feltüntetve: kamatozó tőkepénz 29,300 frt; az iskolai épület 80,000 frt; a gymnasium tulajdonát képező több épületek és hozzátartozó járandóságok 34,972 frt, melyek után az évi jövedelem 1348 frt; külső fekvőségek értéke 60,186 frt, ez után évi jövedelem 3009 frt, ösztöndíj alapítványi tőkék 3337 frt; tandíjakkból 2000 frt; fel van véve még a muzeum 1500 frtban és ezután 150 frt évi jövedelem vagy egyenérték vétetett számításba; a könyvtár 14000 frtba és azután 200 frt évi jövedelem vétetett fel a vagyon kimutatásba. Csak is ily számításal mutatható ki, hogy a gymnasiumnak évi 14,811 frt 82 kr bevétele van.

A szerződés főbb pontjai: a tiz rendes tanár közül 6-ot az eddigi mód szerint autonom jogánál fogva a pártfogóság választ, négyet pedig nyilvános pályázat útján a pártfogóság meghallgatása után, de kijelöléshez nem kötve szintén törvényesen képesített és minden esetre protestáns vallásu egyénekből a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevez ki. Az igazgatót az összes rendes tanárok közül a pártfogóság 3 évre választja. Az államsegély mindaddig adatik, míg azt az iskola, a felekezeti főhatóság beleegyezésével igénybe veszi. Ha az intézet bármely okból az államsegélyt igénybe nem veendi, az intézetnek az államsegély igénybevétele mellett leendő mindennemű ingó és ingatlan vagyoni gyarapodása és felszerelése, a főgymnasium osztatlan tulajdonában maradnak és azok iránt az állam sem kártérítési, sem másnemű igényt nem támaszthat, ugyszintén a netalán létrejövendő és a főgymnasiumot illető új alapítványok is osztatlan tulajdonát képezendik. Az iskolát fentartó pártfogóság kötelezi magát, hogy a vallás- és közoktatási miniszter által kiadott vagy kiadandó tantervet alkalmazandja a gymnasiumban. A tandíj 18 frtban állapittatik meg. A gymnasium évi számadásai az egyházi főhatóság

utján a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez tudomás és netalán észrevételeinek közlése végett fölterjesztetik.

Az Apafi sóalapítvány ügyében következő szerződési pont fogadtatott el: Ő császári és apostoli királyi felsége legfelsőbb elhatározásának és a magyarországi törvényhozás utólagos jóváhagyásának fentartásával, kész a m. kir. államkincstár 1885. év január 1-től számítva fél-évenként utólagosan t. i. minden év június hó 30-án és december hó 31-én két egyenlő részletben 2000 frtot, tehát egy évre összesen 4000 frt évjáradékot a m. kir. állampénztárból a debreczeni ev. ref. kollégium részére és nevelési céljaira, a kollégium szabályszerűleg bélyegzendő nyugtáira örök időkre kiszolgáltatni, azon igények örök megváltása fejében, melyeket a kollégium néhai id. Apafi Mihály Erdély volt nemzeti fejedelmének 1667., 1681. és 1683. években az erdélyi sójavadalmak bérlőihez intézett rende-vényeiből származtatott. Ezen évjáradék azonban azon világos kikötéssel fog kiszolgáltatni, hogy a javadalmazott kollégium köteles azon évjáradékot nevelési célokra fordítani.

A tiszántuli egyházkerület középiskoláira felügyelő tanács szerveztetett; elnökké Kiss Áron esperes választatott meg, tagok: Sápy Sámuel, gróf Degenfeld József, Szabó János, Szeremley Sámuel, Farkas Antal, György Endre, Bodolay László, Futó Mihály, Szilágyi István, Tüdös János. — Ezen felügyelő tanács szervezete következő:

1. §. Az egyházkerületi középiskolai felügyelő tanácsnak tagjai: 1 elnök, 2 debreczeni, 4 vidéki tag, továbbá az egyházkerületbeli gymnasiumok igazgatói közül 4, az egyházkerületi közgyűlés által választott tanári képviselő. A középiskolai felügyelő tanács jegyzőt saját kebeléből választ. A felügyelő tanács közvetlen az egyházkerülettel áll összeköttetésben.

2. §. A középiskolai felügyelő tanács elnöke rendes fizetést és utazási átalányt, a vidéki tagok napi díjat huznak a középiskolai közigazgatási pénztárból.

3. §. A középiskolai felügyelő tanács elnöke egyházkerületünk minden gymnasiumát évenként legalább egyszer meglátogatja, s közvetlen tudomást szerez valamennyi tanintézet anyagi és szellemi állapotáról, a tanárok működéséről, a szükséges tanszerekről, a kiszabott tanterv és felsőbb rendeletek pontos végrehajtásáról stb. — Egyházkerületi főgymnasiumaink közül legalább egynek rendes érettségi vizsgálatán, mint egyházkerületünk közgyűlésének megbízottja, elnököl. Tapasztalatait mindkét esetben a netalán szükséges intézkedés megtétele végett az illető középiskolai helyi hatóság vagy egyházmegye, szükség esetében az egyházkerület elé terjeszti.

4. §. A középiskolai felügyelő tanács minden tanévben egyszer, szükség esetében többször is, rendszerint a nyári vagy őszi egyházkerületi közgyűlést megelőző napokban ülést tart.

5. §. A középiskolai felügyelő tanács ülésének tárgyai:

a) Az elnök saját tapasztalása s a beküldött hivatalos jelentések és kimutatások alapján, évenként a felügyelő tanács elé részletes jelentést terjeszt, egyházkerületünk minden egyes gymnasiumának anyagi és szellemi állapotáról.

b) Az egyházkerületi középiskolai tanügy, vagy egye SA

gymnasiumok érdekében indokolt javaslatokat terjeszt az egyházkerületi közgyűlés elé.

c) Az egyházkerület minden középiskolájának tanári kara minden iskolai év bevégezte után 20 nap alatt, a saját tanintézetében a következő iskolai évben használandó tankönyvek lajstromát a felügyelő tanácshoz megküldi s a felügyelő tanács a kijelölt tankönyvek használhatósága, vagy nem használhatósága felett az egyházkerületnek a középiskolai tankönyvekre vonatkozó határozata értelmében véleményét terjeszt az egyházkerületi közgyűlés elé.

d) Az egyházkerületbeli összes gymnasiumok anyagi és szellemi állapotáról minden tanév végén, az egyházkerületi közgyűlésnek részletes jelentést tesz.

e) Minden gymnasiumot fentartó hatóság a helyi felügyeletre vonatkozó szabályokat a középiskolai felügyelő tanács útján terjeszti be az egyházkerületi közgyűléshez.

6. §. Minden, az egyházkerületbeli gymnasium igazgatósága, az értesítőt hivatalból megküldi a középiskolai felügyelő tanács elnökének.

7. §. Az egyházkerületi középiskolai felügyelő tanács költségei következőképp állapítatnak meg: az elnök évi tiszteletdíjja 300 frt, utazási átalány 200 frt, irodai szükségletre 60 frt, a többi tag napi díjja 4 frt, ehez járulnak a szükséges utazási és szállásolási költségek.

8. §. Ezen költségnek fedezhetése céljából, egyházkerületünk valamennyi középiskolájának minden rendes nyilvános, tandíj fizetés alul nagy szegénységök miatt föl nem mentett növendéke után 60 kr szedendő s az így bejövendő összeg középiskolai közigazgatási költség czim alatt a gymnasiumokat fentartó hatóság által, az egyházkerület pénztárába fél-évenként részletekben pontosan lesz beküldendő.

A középiskolai közigazgatási költséget minden tanuló köteles fizetni, ez lehetőleg a debreczeni főgymnasium valamennyi, tehát jótéteményes növendékére is kiterjesztetik. — Az ugynevezett szegény szolgálók azonban felmentetnek.

A tanulók által fizetendő érettségi vizsgadíj az ezen egyházkerület 3 főgymnasiumában úgy állapított meg, hogy a rendes tanulók 6 frtot, a magántanulók 12 frtot tartoznak fizetni és azonfelül a pecsédíjját 2 frtot, pót- vagy javító vizsgák alkalmával ezeknek fele fizettetik, ekkor már pecsédíj nem vétetvén.

Az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság részletes jelentését betérjesztvén, ebből látjuk, hogy az 1883-dik évben ezen egyházkerületben 1125 tanítói állomás volt; 915 tanítónak képesítési oklevele, vagy igazolványa van; 210-nek nincs; 961 a rendes, 154 a segéd és ideiglenes tanítók száma. Iskolakötelesek: fiú 44,970, leány 43,320, együtt 88,290. Iskolába járók: fiú 37,206, leány 42,322, együtt 79,528. Iskolázatlanok: fiú 3794, leány 4749, együtt 8543. Konfirmáltattak: fiú 5357, leány 5395, együtt 10,752.

A népiskolai tan- és vezérkönyvekre nézve jelentette a bizottság, hogy a hit- és erkölcstani vezér- és kézikönyv készítésével megbízott Kovács Lajos tanár műveit elkészítette, a bizottság jutalmazásra érdemeseknek ítélte és használatra elfogadta. Így a vallástanításra két kézi és két vezérkönyv már készen van és legközelebb sajtó alá adatik.

A vallástani könyveken kívül készen még 3 vezérkönyv, u.

m. Szenté József természetrajzi, Kovács Lajos mennyiség-tani és Dóczy Gedeon szintén megbizásból készített és a bírálókat szerint jutalmazásra érdemesnek ítélt női kézi munka tanítást tárgyazó vezérkönyve. A többi népiskolai könyvekre új pályázat hirdettetett és a beadás határidejéül a jövő 1885-dik év 1-ső napja tűzetett ki. Ezen könyvek nyomása, kötése s bizományba vétele ügyében nyílt pályázat lett hirdetve: a nyomatásra nézve Hornyánszky Viktor budapesti czéggel szerződött a bizottság, a kötés és bizományba vételre pedig új pályázatot hirdetett. — A bizottság eljárása és intézkedései helybenhagyólag tudomásul vétettek.

Nagy Józsefféle alapítványt kezelő bizottság jelentette, hogy az 1883-dik évről az 500 frt ösztöndíjt Dicsőfi József külföldi akademikusként ítélte egyhangulag oda. A már gyakorlati téren működő lelkészek és tanárok részére minden 4-dik évben kiadni rendelt 500 frt ösztöndíjját, Békésy Gyula volt debreczeni gymnasiumi tanár visszaszabocsátván a bizottság rendelkezése alá, miután ő azt 1882-ben elnyerte, de azon idő óta utazását a külföldön be nem végezhette: tehát ezen 500 frtra jövő évi január 1-sőre új pályázat fog hirdettetni lelkészek és tanárok részére.

A középiskolákban működő tanárok fizetésének minimuma egyházkerületileg meg lett határozva; 8 osztályú gymnasiumoknál a tanári fizetés 800 frt és 100 frt lakbér; teljes gymnasiumoknál 1000 frt és 200 frt lakbér. Továbbá ajánlják a gymnasiumokat fentartó testületeknek figyelmébe, hogy nem lehetne-e több gymnasiumot egymással egyesíteni, a melyek t. i. egymáshoz közel fekszenek? az erők egyesítése által fentartott gymnasiumok aztán tápintézeti jótéteményekkel, ösztöndíjakkal ellátatván: a tanulókra nézve megkönnyíthetnék a kitartásuk.

Az egyházkerületi tanítóképesítő bizottságba rendes tagokul megválasztottak: Dávidházy János, Szeremley József esperesek, Némethy Lajos egyházkerületi tanácsbíró; póttagokul: Balogh Ferencz, Soltész László és Katona Endre.

A debreczeni theologiai akadémiában a konvent által elfogadott tanterv és szervezete némi módosítással életbeléptetni rendeltetett. A kötelezett tantárgyak közé felvette az egyházkerület a symbolikát, apologetikát, alapbölcsezetet is. Nem különben a tanítóképesítési oklevél megszerzése is kötelezőleg kimondatott a hittanszaki tanulóknak, ezen oklevelet minden theologus a 2-dik év végeztével fogja megszerezni. A modern nyelvek közül egyet egy évig hallgatni s abból vizsgát is tenni minden theologus ifjú köteleztetik.

A konvent által kiadott középiskolai tanterv a vallástan kivételével szintén elfogadtatott s utasították a tanárkarok azt és a belrendtartási szabályokat ezen tanévvel életbeléptetni, jelentést tevén majd arról, hogy mennyiben alkalmazkodhattak mindenikhez.

A segédlelkészek ügye is fölkerült a közgyűlésen; az esperesi kar egy javaslatot terjesztett elő, mely javaslatot e lapok legközelebbi számában már közöltünk, és felhivattak az egyházmegyék, hogy ahhoz jövő tavaszig szóljanak hozzá, majd akkor vétessék fel tanácskozás tárgyul. Mi is oly czélből közöltük e javaslatot, hogy felette induljanak meg a nézetcserek, mert nagyon fontos ügye az egyházunknak.

Egyházkerületi tanácsbiróságra általános többséget senki sem nyervén, újabb szavazásra kitűzetnek: egyházi részről: K. Tóth Kálmán debreczeni lelkész, Miklovicz Bálint h. m. vásárhelyi lelkész és egyházmegyei tanácsbíró; világi részről: Beke Mihály sz. kir. Debreczen város árvaszéki elnöke és egyházmegyei tanácsbíró, Ujfalussy József felső-szabolcsi volt egyházmegyei gondnok, közbirtokos, Kovács Ferencz békésbányai egyházmegyei világi tanácsbíró, közbirtokos. A gyülekezetek felhivatnak egy egyházi és egy világi tanácsbíróra, a jelöltek közül, szavazataikat az esperesi hivatalok útján, a püspöki hivatalhoz folyó évi november 30-ra beküldeni. A szavazatok egy íven állítandók ki.

(Vége köv.)

T.

Felhívás

Hajdumegye és Debreczen sz. kir. város népiskolai tanítóihoz!

Nagyméltóságú közoktatási m. kir. miniszter ur elsőben mult 1880. évi augusztus hó 13-án 22,888., másodizben pedig f. évi július hó 1-én 19,226. sz. a. rendeleteiben meghagyta, hogy a tankerületben levő népiskolai tanítókat, — különösen pedig a városokban működőket, — hívjam fel arra, hogy közülök a lelkesebbek tanulják meg a siketnémák oktatását, s annakutánna az ilyen szerencsétleneket csoportokba gyűjtve, vagy pedig egyenkint tanítsák. Ezt mult 1880. év utolsó és az 1881. év első felében a vármegyében végzett körutaim alkalmával meg is tettem, midőn mindenik egyes községben az egyházi s községi előljárókkal, tanító urakkal és az intelligentiával együttesen tartott tanügyi értekezletek alkalmával, a t. tanító urakat felkértem a siketnémák tanítására, mint azt a nálam levő értekezleti jegyzőkönyvek igazolják. Ezen kérésem folytán néhány tanító fel is ajánlotta szolgálatát az említett szerencsétleneknek tanítására, melyet Korpos László h. böszörményi gör. kath. fiiskolai tanító ur kielégítő sikerrel kísérletet meg, a mult 1883³/₄. iskolai évben egy néma gyermekkel.

Tekintetbe véve azt, hogy csaknem mindenik községben vannak siketnémák (vagy csupán némák), kik rendszeres oktatásban nem részesülnek, holott felette kívánatos volna az ő oktatásukról gondoskodni addig is, míg a siketnémák részére a még eddig meglevő, felette kevés számú tanintézetek az országban a szükséghez képest elegendő számmal fognak felállíttatni.

Tekintve azt, hogy egyes jóakaratu, lelkes és ügybuzgó tanítók, a siketnémák oktatásának módszerét kellő szorgalom, igyekezet és kitartás mellett magánuton is megtanulhatják s eképen szerzett ismereteiknek alapján a siketnémák vácsi országos intézetében képesítő vizsgát tehetnek és képesítési oklevelet nyerhetnek; ennél fogva felette óhajtható, hogy tanítóink közül arra és az említett szerencsétlen gyermekek tanítására mennél többen vállalkozzanak, hogy így egyrésztől apaszthassák az oktatásban nem részesült szerencsétlenek nagy számát, másrésztől pedig ilyen módon leendő üdvös és emberiség szerető közreműködésük által enyhíteni és elviselhetőbbé tenni igyekezzenek a társadalomnak ezen mindenképp súlyosbuló baját.

Miután az egyházi főhatóságokat f. é. július hó 23-án 745. tfsz. a. hozzájok intézett körlevelemben szinte felkértem ezen ügynek felkarolására, — most már a tankerületben levő összes népiskolai tisztelt tanító urakat van szerencsém fenhivatolt miniszteri rendeletek folytán, immár másodizben tisztelettel és igen szívesen felkérni arra, hogy szíveskedjenek közülök mennél többen vállalkozni a siketnémák tanítási módszerének megtanulására s az eképen sajátjokká tett ismereteiknek alapján, a községeikben levő siketnémáknak (vagy némáknak) csoportokban, vagy pedig egyenkint leendő tanítására, — valamint szinte a vácsi orsz. siketnémák intézetében képesítési vizsga tevésre.

A siketnémák tanítási módszerének tanulmányozása végett a következő munkák ajánlatnak:

1. „A siketnémák oktatása a népiskolákban.“ Irta Fekete Károly a siketnémák vácsi kir. intézetének igazgatója. Megjelent a magyarországi néptanítók második egyetemes gyűlésének értesítőjében.

2. „A magyar vallás- és közoktatási kir. miniszterium által kiadott szemléleti képek.“

3. Anleitung zum Sprachunterricht taubstummer Kinder für Pfaren und Lehrer. Bearbeitet von Moricz Hill. Essen bei G. C. Bädecker stb.

Fentebbi ügyet a tisztelt tanító urak jóakarátába és ügybuzgalmába legmelegebben ajánlva, s egyuttal arra kérve, hogy a siketnémák tanítására vállalkozók legyenek szívesek engem értesíteni, hivatali tisztelettel maradván Debreczenben, 1884. augusztus 10.)*

Kiss József,
kir. tanfelügyelő.

Külföld.

Az egyetemes presbyteri gyűlések története, különös tekintettel a Belfastban tartott harmadik gyűlésre.

(Folytatás.)

Dr. Blaikie ezen czim alatt tartván felolvasást: „Át nézet a presbyteri egyházak egész családjáról,“ elmondá, hogy míg a reformáció korában az európai kontinensen virágzó állapotban volt a presbyterianismus a jelentéktelen skót egyházzal szemben, amott most már sokszor csak tengődést, míg emitt virágzó életet látunk. E különbség főokai abban állottak, hogy a kontinensen pusztító üldözés árjai csaptak át sokszor a presbyteri egyházak fölött, hogy hiányzottak a gyarmatok és hogy az egyházak kormányzata fejedelmek kezeibe tétetett le. A presbyterianismus alapelvül a szabadság szeretetét, a Krisztus és a szentírás legfőbb tekintélyének és a testvériség magas elvének elismerését vallá. Dr. Junkin Dél-Karolinából, Charlestonból e czim alatt tartott egy igen érdekes felolvasást: „A református egyházak lényegi egysége és azon egymás iránti rokonszenv, melynek át kell hatni őket.“ A felolvasó beszélt a presbyterianismus

*) Közlöttük e nagyfontosságú felhívást, ajánlva azt az illető tanítók figyelmébe; de felkérjük a lekipásztor urakat is, hogy e czélra közreműködni, befolyásukat felhasználva bátorítani és buzdítani igyekezzenek a tanító urakat a vállalkozásra, a nemes munka elvállalására és kivitelére. Szerkesztőség.

nagy alkotó elveiről, melyek egységre és haladásra törnek; elmondá, hogy ezen egyházak martyrologiája is az egység felé törekvésre tanít s felmutatá, hogy ezen egységgel nagyobb eredményeket tudna a presbyterianismus elérni, mint a protestantismus bármelyik más nagy testülete. — Ugyanezen tárgyról a harmadik felolvasást Dr. Morris, a lanei theologiai seminarium tanára tartván, azt vitatá, hogy a presbyterianismus élő organismus, mely eredeti típusát megtartván, bármely éghajlat alá is átültethető és hogy az a jelenkor leghatékonyabb szellemi erői közt foglal el díszhelyet. De Felice Pál hittudor Chartresből, francia delegátus végül a presbyterianismus egységét tüntette fel tömör vonásokban.

„Más egyházaktól vonható tanuságok.“ E tárgyról Stalker Jakab, kirkaldyi skót lelkész olvasott tanulmányt, elmondván, hogy a presbyterianismus elköszönözhetné az episcopalismustól a felsőségi felügyelet eszméjét, illetőleg gyakorlatát. Majd az independens egyházzal beszélvén, melynek lelkészei dicsekesznek azzal, hogy őket nem kötik hitvallások, azon nézetének adott kifejezést, hogy a presbyterianismusra veszély rejlik abban, ha erősen függő helyzetet foglal el a hitvallásokkal szemben. Zajos közbeszólások figyelmeztették itt az előadót, hogy a gyűlés tagjainak nagy része nem ért vele egyet e tekintetben. Felhozta az isteni tisztelet kérdését is, megjegyezvén, hogy egyes külsőségekben itt is tanulhatna a presbyterianismus valamit más egyházaktól; nem kíván ő e téren gyökeres változtatásokat, mint mondá, csak a már meglévő eszközök jobban felhasználását óhajtaná. Felmutatá végül, hogy a wesleyanusoktól is át lehetne venni a fölszentelést nem nyert, de egyházi jellegű ágensek alkalmazását és hogy a presbytereket és dékánokat jobban igénybe lehetne venni a vallásos munkák szervezése terén. Ez eszmét igen rokonszenvesen fogadta a gyűlés, élénk tapsolással adván jóváhagyásának jelét.

Olvastatott a londoni presbyteriumnak (egyházmegyének) levele, mely arra kéri a gyűlést, hogy legközelebbi ülését Londonban tartsa meg. Duncan György londoni presbyter olvasván föl e meghívó levelet, elmondá, hogy mily gyorsan halad a presbyterianismus az angol metropolisban, hol a presbyteri gyülekezetek száma egy rövid emberöltő alatt 6-ról 86-ra emelkedett föl. A kérést az angol presbyteri egyház részéről Dr. M' Caw, manchesteri lelkész támogatta, a ki meg többek között azon érdekes adatot mondá el, hogy az angolországi orthodox evangélikus presbyterianismus még nem áll fenn teljes ötven év óta és gyülekezeiteinek száma 1836 óta 12-ről 280-ra emelkedett föl. E meghívás folytán a gyűlés egyhangulag megállapodott abban, hogy legközelebbi, 1888-iki ülését Londonban fogja tartani.

Legfontosabb tárgyát képezte ezen egész gyűlésnek néhány egyháznak a presbyteri egyesületbe való fölvetelének kérdése. Ezen egyházak a jamaikai, az ausztriai, az irhoni presbyteri dissidens és az ugynevezett cumberlandi egyházak voltak. E legutolsónak sorsára valóban ideges érdeklődéssel tekintett a ház minden egyes tagja. Ezen 1810-ben alakult s Amerika délnyugati államaiban gyorsan elterjedt s jelenben 1422 lelkészszel rendelkező egyház a kegyelmi elválasztás tanára nézve nem fogadja el az összes angolszász egyházak által bevett westminsteri hitvallás tanítását. Már 1877-ben, majd 1880-ban újra kérte

a presbyteri egyesületbe való fölvételét, — de mindkét szer eredmény nélkül. Most is elküldvén képviselőit, ez ügyben hosszú és rendkívül élénk vita fejlett ki, melyet megelőzőleg az említett többi egyházak minden nehézség nélkül fölvétettek az egyesületbe. Dr. Cairns, edinburghi hittanár, hogy szelidebb felfogásra hangolja a gyűlést, kitűnő beszédekben hivatkozott a német egyház ujabbkori történetéből vett azon tényre, hogy ott a lutheránus és a református egyház egységre lépett a kegyelmi elválasztás kérdésében, a nagynevű Nitzsch formulázván és védelmezvén e tárgyat az 1846-ban tartott poroszországi egyetemes gyűlésen. Dr. Martin Kentuckyból nagy nyomatékkal beszélvén a testvéresülés ellen s utána még néhány szónok szintén hevesen ellenezvén az egyesülést, már-már csaknem diadalra jutott ez irány, mikor több mérsékelt szellemű szónoknak indítványára azon közvetítő nézet jutott felszínre, hogy egy egyetemes gyűlés igenis jogosítva van olyan változtatások megtételére, a minő a szóban levő, — illetékes az, mondák, változtatásokat tenni minden olyan tárgyban, melyek a keresztyén üdvigazságokat, Jézus Krisztust, a megfeszítettet, mint a kegyelemnek forrását nem érintik. Azt azonban mindenesetre határozottan kijelenti a gyűlés, hogy a szóban forgó egyház fölvétele által nem akarja egyszersmind annak az illető kérdésre vonatkozó tanítását is helyeselni. A fölvétel 112 szavazattal történt 74 ellenében. Megtörténvén a szavazás, az elnök azonnal felhívta a cumberlandi presbyteri egyház küldötteit, hogy foglalják el helyeiket a gyűlési tagok közt. Hogy e tény jelentőségét felfoghassuk, meg lehet jegyeznünk, hogy a cumberlandi egyház kizárása csaknem az összes európai kontinensi egyházak kilépését vonta volna maga után, mint a melyek a westminsteri hitvalláson kívül más symbolikus könyvekhez ragaszkodnak, de így hivatalosan ki lett mondva, hogy nem egyedül a westminsteri confessio tekintetik az egyetemes presbyteri gyűlésben részvételre jogosító symbolumnak.

Sokáig tartván e vita, az azon napra kitűzött némely tárgyak nem olvastathattak fel. Így például Dr. Monod nem olvashatván fel az evolutióról irt tanulmányát, határozott, hogy egész terjedelmében nyomassék az ki a gyűlés jegyzőkönyvében; hasonlóképen jártak el Paxton princetoni tanárnak és Dr. Murray Mitchellnek a külmissió tárgyára vonatkozó jelentéseikkel. Ez utóbbi röviden elmondá jelentésének lényegét, mely abban összpontosul, hogy a britt egyházak mindannyian óhajtoznak a külmissiói munka területén való egyesülésre és együttműködésre. Majd Dr. Taylor, newarki lelkész az északamerikai Egyesült Államokból olvasott fel egy értekezést a missiói egyházaknak az anyaegyházakhoz és egymáshoz való viszonyokról. Történeti vonásokban tüntette elő, hogy mennyire vannak szervezkedve a presbyteri egyházak missiói állomásai. Az amerikai egyházak, mondá, az együttműködést tevék a missiói politika vezérelvévé, mint a mely nem semmisíti meg a missiói egyházak függetlenségét, mint a melylyel sok embert, pénzt és erőt lehet megkimélni s mint a melynek üdvös hatása van arra, hogy a keresztyénység annál hamarabb meghonosuljon a pogányok között. Dr. Brown Jakab paisleyi lelkész Skócziából ugyanezen tárgyról olvasott. A missiók haladása képessé tette az ő egyházát arra, mondá, hogy missiói egyházmegeket alakítson,

melyekről az anyaegyház a maga egyetemes gyűlésein mindig tudomást vett, de már régebben belátta, hogy ennél jobban is eljárhat és csakugyan függetlenítette a missiói egyházmegeket magától, most már csak némi felügyeletet gyakorolván felettök. Elmondá azonban azt is, hogy veszélyes dolog volna, ha az anyaegyház nagyon hamar félbehagyná e felügyeletet és ha mindenáron arra törekednék, hogy a missiói egyházak minél hamarabb saját erejükön tartsák fenn magokat. Dr. Irving Dávid New-Yorkból olvasott még egy tanulmányt a missióknak az anyaegyházakhoz való viszonyáról, mely után Dr. Fleming Stevenson Dublinból tartott egy szónokilag remek, elragadóan szép és hatalmas beszédet az egész egyháznak missiói megszenteltetéséről. A pogányságnak nagy rendszerei, mondá, töredezőfélben vannak s benső feloszlásuk óriási felelősséget helyez a keresztyén egyházra. A missiói társulatok nem eléggé erősek arra, hogy helyt tudjanak állani e nagy krízisben, mert azok csak előkészületi jellemű szövetkezetek. Oda kell hatnia az egyháznak, hogy ne a missió legyen az egyház organuma, hanem az egyház a missióé. D. Hall János New-Yorkból imádságra híván fel a gyűlést a külmissió érdekében, ezután több missionarius tartott informáló, érdekes beszédet. Beszéltek nevezetesen Dr. Chamberlain Madrasból; Kenneth Macdonald Calcuttából; Swanson Kínából; Paton János az Uj-Hebridekről, ki megragadó beszédben vázolta azon dicsőséges eredményeket, melyeket mindenesetre csak üldöztetés és vértanuság árán lehetett megvásárolni; Dr. Faulds Henrik Japanból; Dr. Laws Livingstoniából; Martin syriai Antiochiából, egy áttért zsidó és Bassin Eliézer Jassyból, Romániából, e két utóbbi mint világi küldött, presbyter. Az Indiából jött hitterítők arra kérték a gyűlést, hogy léptesse egymással szövetségbe az Indiában működő 13 presbyteri missiót, a mi által sok embert és pénzt meg lehetne kimélni. A gyűlésnek két befolyásos tagja által indítvány tétetvén e beszédekből folyólag az egyesülésre nézve, ez rendkívüli lelkesedés között keresztül is vitetett, a mi által egy új, egy még szebb epocha hajnala derült fel a presbyterianismus által végezett missiói munka életében.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Figyelmeztetés! Művem érdekében a nagytiszteletű lelkész s tanár urak szives pártfogásáért esedezvén, egyúttal az új (188 $\frac{4}{5}$ -diki) tanév beálltával tiszteletteljesen figyelmeztetem azon igen tisztelt prot. hittanhallgató urakat, a kik „Liturgia vagy az isteni tisztelet elmélete“ czimű művemet megszerezni óhajtják, sziveskedjenek megrendeléseikkel hozzám fordulni. — E mű seuki másnál nem kapható. — Tíz példányra egy ingyen példánnyal szolgálók. Hőrök József, theol. tanár Eperjesen.

Gyászshitek: Zágonyi Széles Endre szinyérváraljai nyugalmazott ev. ref. lelkész, élte 74-dik évében folyó hó 9-én elhunyt. A kitűnő tudományu egyházi férfinak, a jó családapának legyen emlékezete áldott. — Szabó Sámuel kolozsvári ev. ref. gymnasiumi tanárt újólag nagy csapás érte, két szép gyermeke — a 9 éves Gyula e hó 2-án, a 12 éves Sámuel e hó 4-én — a roncsoló toroklob áldozata

lett. A Rákhel siralmát sirja és jajgatja a gyászoló család, a jó édes atya szeretett övéivel, az unokáiban élő, azokat az odaadásig szerető és gondozó bus nagyatya, az erdélyi egyházkerület nagyérdemű püspöke. Enyhületet és vigasztalódást kérünk az ég urától a nagy csapások elviselésére a lesújtott családnak!!

Debreczeni főiskolában a tanév folyó hó 10-én nyílt meg isteni tisztelet tartásával; a segélyt kérő buzgó imát Csiky Lajos hittanszaki tanár tartotta az oratoriumban. — Bethlendi Endre theologiai tanár székfoglaló értekezését e hó 14-én tartja meg az oratoriumban.

Érettségi vizsgák. A tiszántuli ev. ref. egyházkerület 3 főgymnasiumaira nézve, a pót- és javító érettségi vizsgák Debreczenben e hó 2-án és 3-án tartattak meg. Javító vizsgára jelentkezett a 3 tanintézetből 29 tanuló, ezek — egynek kivételével — mindnyájan sikerrel kiállották a vizsgát. Kettőn reáliskolai érettségi vizsgálati bizonyítvánnyal a latin nyelvből tettek vizsgát, elegendő eredménnyel. — **Miniszeri engedély** mellett, 10-en egész érettségi vizsgát, írásbelit és szóbelit tettek. Közülök egy az egész vizsga ismétlésére lett utasítva, kettőn a latin nyelvből nyert nem elegendő osztályzatukat december hóban javíthatják ki.

Előfizetési felhívás „A bihar-diószegi ev. ref. egyház multja és jelene“ czimű egyháztörténeti monographiára.

A mű felosztása és tartalma következő: I. rész. Diószeg város vázlatos története. Jankafalva.

1. Diószeg fekvése. Elnevezése. Eredete. Pecsétje. Belterülete. Porta-szám. Határa. Diószeg utcái. Pár szó ezekről. — 2. Népeség. Lakosok, nemzetiség és vallás szerint. — 3. A város földes urai s nevezetesebb családai, tekintettel a kihaltakra. — 4. A város belélete. Közigazgatási, társadalmi, mivelődési, gazdasági, ipar s kereskedelmi viszonyok. — 5. A város háztartása. Oekonomia. — 6. A város nevezetesebb viszontagságai, történetei. — 7. Nehány szó az egykori diószegi várról. — 8. A város levéltárában lévő régi szabadalom levelek, az erdélyi fejedelmek s a török által kiadva. — 9. Jankafalva: Régi neve. A XV. századból róla fenmaradt öröklési ügy. Nagysága. Régi nevezetesebb birtokos családai. Birtokos családok ma. Pár lelkész neve. Viszonya Diószeghez politikai s egyházi tekintetben.

II-ik rész. Az egyház története,

A) Egyházi állapotok szorosabb értelemben. — 1. Az egyház reformálása. — 2. Közigazgatás. Presbyterium: a) Papmarasztás. Papválasztás. b) Egyházi adó története, állapotok régen és ma. Évi bevételek, kiadások, hátrányok. c) Gondnokok, illetőleg gondnok tiszte, gondnoki számadások. d) Valláserkölcsi élet: Isteni tisztelet, templomba járás, urvacsorával élés, adakozás, fegyelem. poenitentia-tartás, egyházi szokások, lelkészi szolgálatok sorrendje. e) Egyházi építkezések, reparációk. Ingók és ingatlanok szerzése. f) Szegény ápolása. Létesülése. Felügyelete. Tagsági fölvetel. Jótétemény minősége. Alaptökéje. — 3. Külső élet: Nyomatás, az egyháznak más felekezetekkel, s az uradalommal szembeni viszonya. — 4. Egyházi javak: a) Ingatlanok: α. földek, temetők, szőlők, pinczék. β. Épületek: templom, paplakok, iskolák, ezek története. b) Ingó javak: α. Takarékmagtár. β. Egyházi pénztökek, γ. templomi, δ. urasztalrai felszerelvények. ε. keresztelő edények. — 5. a) Lelkipász-

torok a XVI-dik századtól máig, rövid életrajzokkal, b) Káplánok. c) Papi-fizetés. d) Papi stóla. — 6. Népmozgalmi adatok az egyház köréből 7. Társadalmi élet. — 8. Adományok és alapítványok.

B) Tan- és nevelésügyi állapotok. 1. A tan- és nevelésügy kezdetben, fejlődési menet. Elemi iskolák. 2. Particuláris iskola. 3. Iskolai felügyelet, iskoláztatás. Konfirmándusok. 4. Népmozgalmi adatok az iskola köréből. 5. Tanítók: a) rektorok (professzorok), b) kisebb fitanítók, c) leánytanítók. 6. Kántorok, (tanítók, kántorok 1605-től, rövid élet rajzokkal máig). 7. Tanítók fizetése. 8. Kántori fizetés, kántori stóla.

C) Egyházi külvivatalnokok fizetése. Bábák. 1. a) Gondnok, b) Harangozó, c) Egyháziak fizetése. 2. Bábák. — — — 3. Rövid története az egyházi hivatalnokok föld-illetményének.

A mű, mely mintegy 17 ivre terjedend nagy nyolczad alakban, színes borítékba fűzve megjelenend 1885 január hó közepén. — Egy példány ára 1 frt 20 kr leend. — Az előfizetési pénzek folyó évi november hó 15-éig alulirothoz küldendők. — B. Diószeg, 1884. augusztus 30. Molnár János, a bihar-diószegi ev. ref. egyház egyik rendes lelkésze.

Hagyományok a debreczeni ev. ref. főiskola javára: özvegy Piros Józsefné született Jámbor Susánna debreczeni lakos végrendeletében következőleg emlékezett meg a főiskoláról: „Egy ezer frtot a debreczeni főiskolai énekkar (kántor deák) javára adok, oly módon, hogy az évi kamatból 20 frt évenként kótákra, vagy egyéb szükséges taneszközökre fordíttassék, a kamat többi része felett évenként az énekkarra felügyelő tanár és az énekkar vezetője együtt rendelkeznek akár úgy, hogy néhány kitünőbb ifjunak ajándékozzák, akár más ő előttök fontos és szükséges kiadásra használják. Ezen alapítványra vonatkozólag az a kérelmem a főiskolai előjáróshoz, hogy évenként áldozó csütörtök délutánján néhány dallal szenteljen egy óranyi emlékünnepelet, ha lehetséges.“

Szikszay Dániel volt kir. törvényszéki nyugalmazott bíró és királyi tanácsos, folyó évi június 22-én Nagyváradon kelt végrendeletében így emlékezett meg a főiskoláról: „Annak emlékére, hogy a debreczeni ref. kollégiumban a költészet nyilvános tanítója voltam, teszek a kollégium részére egy alapítványt, mely 1000 = egy ezer forintból áll. Ezen összeg évi kamatja tüzessék ki minden évben jutalmul a kollégium növendékei által irandó lyrai, vagy más komolyabb irányu, de semmiesetre sem alkalmi, vagy személyes költeményre s a jelige mellett zártan beérkezendő költemények egy tanári bizottság által megbíráltatván, részrehajlatlan bírálat folytán legkitünőbbnek ítélt költemény szerzőjének fizetessék ki, és pedig a népirodalom iránti lelkesedés és nemes verseny ébresztése czéljából bizonyos ünnepelettel, nevezetesen arra legkedvezőbb időnek gondolván a Csokonai-ünnepelet.“

Tartalom: Bibliai történetek tanítása középiskoláinkban. Kovács Lajos, Kiss Áron. — A kijelentés módszere. Bethlendi Endre. — A tiszántuli ev. ref. egyházkerület augusztus 18—23. napjain tartott közgyűlésének közérdekű tárgyai. T. — Felhívás Hajdumegye és Debreczen sz. kir. város népiskolai tanítóihoz! Kiss József. — Külföld. Csiky Lajos. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**